ושמואל מתרץ לטעמיה. ריש״ת וסיפא בשיצא לאויר העולם: דאע״ג דלגו לו חדשיו. נפל הוא דלא חיי ובגלה הואי: שאינו חתוך. כולו שלם כעין דף ואין בו חיתוך אברים ואורה אלא חלב כעין עיגול: **וטמאה שבעת ימים וביום השמיני יטול.** משמע מי שהוא לאור לחיות שמנה ימים אמו טמאה לידה ומי שאינו לאור לחיות שמנה לברית לא: **מ״ל רב.** לתנא סייס בה נמי הכי ואימא יצאו אלו מיי[ח] שיש לו שני גבין וכו׳: **כוותיה דשמואל.** בשני גבין דולד הוא וקאמר טמאה אפילו בלידה בישתא דולד הוא: **הרי אמרו אשה יולדת נט׳ ויולדת נ״.** ואמאי נמי אמינא כי היכי דבהמה לט׳ כדאמרי׳ לעיל [ע״א] בן ח׳ לגסה נפל הכא נמי יולדת נ״ נפל או לאו נפל הוא ומותר: **הימנו ולמטה.** בברייתא דלעיל [שם] תניא: **מאי לאו אגסה.** נמי קאי דקתני בן ח׳ לגסה והימנו ולמטה כגון בר ז׳ אסור: **אדקה.** בן ד׳ לדקה והימנו ולמטה כגון בר תלתא אסור: **אלא אי אמרת אדקה פשיטא.** הואיל ובר תלתא הוא לא חיי: **כל בליר תרי ירחי.** מכדרכו חיי כי היכי דבאשה ובבהמה גסה בר ז׳ חיי דהוי תרי ירחי בליר מכי אורחיה הכי נמי בר תלתא לדקה חיי אע״ג דבר ד׳ לא חיי: **קמ״ל.** דלא חיי: **דמות לילית.** שידה. שד יש לו פרצוף אדם ויש לו כנפיים: **הנהג בן אחיך וכו׳.** כלומר הבא בן אחיך ובא עמו: ה״ג **בהליכתן יצאה** כלא חגיגה לקראת רבי יהושע: **מתני׳ מלא גוונים.** גווניס: **המפלת סנדל.** אין סנדל בלא ולד אחרי[ט] ובשביל סנדל תשב לזכר ולנקבה דספק זכר ספק נקבה הוא ואם הולד אחר נקבה אין הסנדל לא מעלה ולא מוריד ולא תשב אלא לנקבה ימי טומאה וימי טהרה שאפי׳ הוא זכר הואיל ונקבה בהדיה לא בלירי ימי טומאתה וימי טהרה דנקבה שהרי של זכר מובלעין בתוך של נקבה וכי אצטריך תשב לזכר ולנקבה כגון שהולד השני זכר דיהבינן לה חומרת טומאה דנקבה בשביל הסנדל וימי טוהר לזכר לחומרא: **גמ׳ שמא ולד היה ונימוח.** כיון דלאו דם הוא ולאו מים מינהו איכא למיחש לולד: **כמה יין חי בו׳.** לשון גוזמא: ה״ג **רבא אמר מלא פנן:** [י] **סכויין.** שחורין שמעתי. ל״א סכויין בלא מוח ומשיחה אלא יבשה: **מזוג.** יותר מדאי: **קוליים.** עגס היכך: **דיילא.** [יא] שמש דרבנן ואדא שמו: פרשתבינא

מי שראוי לבריאת נשמה. ואית דגרס לברית שמנה:

המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה. וא״ת פשיטא מי גרע מגופו תיש ופניו אדם דהוי ולד לכ״ע וי״ל דהתם יצא מתורת בהמה והוי אדם והכא לא יצא כלל מתורת לילית אך ק״ק דאמרי׳ לעיל (כג.) בעופות תבדק לרבנן דקריא וקיפופא הוי ולד אף על גב דלסתות לא מפיק ליה כלל מתורת כוס ויגשוף וי״ל שמואל דהכא יפרש לעיל תבדק לר״מ:

אכילתו מרובה משתייתו. פי׳ יותר מדאי מרובה על השתיה דהא דרך אכילה להיות מרובה על השתיה כדאמרי׳ בפ״ק דמגילה (דף יב.) והשתיה כדת אין אונס כדת של תורה דאכילה מרובה משתייה דקרבנות יש יותר מנסכים והא דאמרי׳ [כ] בערבי פסחים (דף קי.) ובגיטין (דף ע.) אכול שליש ושתה שליש והנח שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך לאו דוקא אלא שבין אכילה ושתיה יהיו שני שלישים: פרשתבינא

ושמואל מתרץ לטעמיה בן ארבעה לדקה בן שמנה לגסה הימנו ולמטה אסור במה דברים אמורים בשלא כלו לו חדשיו אבל כלו לו חדשיו מותר יצא מי שיש לו ב׳ גבין וב׳ שדראות דאע״ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור במעי אמו שרי תני תנא קמיה דרב המפלת בריית גוף שאינו חתוך ובריית ראש שאינו חתוך יכול תהא אמו טמאה לידה ת״ל [1]אשה כי תזריע וילדה זכר וגו׳ וביום השמיני ימול וגו׳ מי שראוי לברית שמנה [א]יצאו אלו שאינן ראויין לברית שמנה א״ל רב וסיים בה הכי [2]ושיש לו שני גבין ושני שדראות רבי ירמיה בר אבא סבר למעבד עובדא כוותיה דשמואל אמר ליה רב הונא מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקיהבת לה דמי טוהר עביד מיהא כותיה דרב [ב]דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא אמר רבא הרי אמרו אשה יולדת לתשעה ויולדת לשבעה [3]בהמה גסה יולדת לתשעה יולדת לשבעה או לא ילדה אמר רב נחמן בר יצחק ת״ש הימנו ולמטה אסור מאי לאו אגסה לא אדקה האי מאי אי אמרת בשלמא אגסה אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובאשה חיי בבהמה נמי חיי קמ״ל דלא חיי אלא אי אמרת אדקה איתמר פשיטא בת תלתא ירחי מי קא חיי אצטריך סד״א כל בציר תרי ירחי חיי קמ״ל אמר רב יהודה אמר שמואל [4]המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה ולד הוא אלא שיש לו כנפים תנ״ה א״ר יוסי מעשה בסימוני באחת שהפילה דמות לילית ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ולד הוא אלא שיש לו כנפים המפלת דמות נחש הורה חנינא בן אחיו של רבי יהושע [ד]אמו טמאה לידה הלך ר׳ יוסף וספר דברים לפני ר״ג שלח לו [5]רבי יהושע הנהג בן אחיך ובא בהליכתן יצתה כלת [ה](ר׳) חנינא לקראתו אמרה לו רבי המפלת כמין נחש מהו אמר לה אמו טהורה אמרה לו והלא משמך אמרה לי חמותי אמו טמאה ואמר לה מאיזה טעם [6]הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם מתוך דבריה נזכר רבי יהושע שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא אמר אביי ש״מ צורבא מרבנן דאמר מילתא לימא בה טעמא דכי מדכרו ליה מדכר: **מתני׳** [ה]המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנונים אינה חוששת לולד [ו]ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה [7]המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה: **גמ׳** בשלמא דם ומים לא כלום היא אלא גנונים ניחוש שמא ולד הוה ונימוח אמר אביי כמה יין חי שתת אמו של זה שנמוח עוברה בתוך מעיה רבא אמר מלא תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח מחסר חסר רב אדא בר אהבה אמר גוונים תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח כולה בחד גוונא הוי קאי [8]תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי מסתכל בעצמות של מתים השותה יין חי עצמותיו שרופין מזוג עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משוחין וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משתייתו עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משוחין [א] תניא אבא שאול אומר ואיתימא רבי יוחנן קובר מתים הייתי פעם אחת רצתי אחר צבי ונכנסתי בקולית של מת ורצתי אחריו שלש פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא כלתה כשחזרתי לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן היתה תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי פעם אחת נפתחה מערה תחתי ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום היתה ושמא תאמר אבא שאול ננס הוה אבא שאול ארוך בדורו הוה ורבי טרפון מגיע לכתפו ור׳ טרפון ארוך בדורו הוה ור״מ מגיע לכתפו רבי מאיר ארוך בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו רבי ארוך בדורו הוה ורבי חייא מגיע לכתפו ורבי חייא ארוך בדורו הוה ורב מגיע לכתפו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה מגיע לכתפו ורב יהודה ארוך בדורו הוה ואדא דיילא מגיע לכתפו פרשתבינא

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי׳ פ״י מהל׳ איסורי ביאה הלכה יא טור י״ד סי׳ קצד:
לו ג ד מיי׳ שם הלכה י:
לז ה מיי׳ שם הלכה ד סמג לאוין קיא טוש״ע י״ד סי׳ קצד סעיף ג ועכשיו הכל אמו טמאה שאין אמו בקיאין בגלויות:
לח ו מיי׳ שם הלכה ב:
לט ז מיי׳ שם הלכה יב סמג שם טור ש״ע שם:

תוס׳ הרא״ש

ואע״ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור. פרש״י משום דנפל הוא ואינו מתקיים והוי כנבלה. ולא רצה לפרש משום דאגמריה רחמנא למשה דשסועה בעלמא אסירא דא״כ לא הוי ליה לתנא למיתנייה באיסור׳ בהדי עובדין דאסירי משום נפל. וצ״ל אע״ג דאמר שמואל באשה ולד ומתקיים בבהמה אינו מתקיים. והא דאמר שמואל בריה בעלמא איתא היינו מין אחד שכולן יש להן שני גבין ושני שדראות. אבל אם נמצא במעי בהמה אינו מתקיים. וי״מ בבהמה נמי מתקיים ויצא לאויר העולם אסור משום קרא דהשסועה והא דאמר שמואל בריה בעלמא הוא לאו מין בפני עצמו קאמר אלא הכי אגמריה רחמנא למשה דאם נולד מבהמה ויצא לאויר העולם אסור דאילו הוי מין בפני עצמו אם ולד במעי בהמה אמאי ליתסר כיון דשסועה לאו מסימני טומאה דבהמה אלא דרחמנא אסר אותו מין ולאו משום דסימן טומאה הוי. וקשה להך פ׳ מהא דקאמר בפ׳ אלו טרפות על הך דקאמר בריה בעלמא היא שיש לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בלסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים ואי לא הוה מין בפני עצמו אלא שכך נולד מן הבהמה מה ענין זה אצל קניגי או בלסטרי. וי״ל דמי שהוא קניגי או בלסטרי ומכיר בכל מיני חיות לפעמים מזדמן לידו שהוא מוצא במעי בהמה ולד כזה: **המפלת** דמות לילית אמו טמאה לידה. וא״ת פשיטא ומי גרע מגופו תייש ופניו אדם דהוי ולד אפ׳ לרבנן דלית להו דרשא דיצירה יצירה וי״ל דלא דמי התם פניו אדם מוציאין אותו מתורת תייש הלכך חשיב אדם אבל הכא מה שכל גופו אדם אין מוציאין אותו מתורת לילית. כלומר שהרי לילית זו היא צורתה משא״כ תייש שאין צורתו כפני אדם. ומיהו קשה מהא דאמרינן לעיל ובעופות תבדק לרבנן דאי קריא וקיפוף אין שאר עופות לא אלמא קריא וקיפוף הוי ולד משום שדומה לאדם שיש לו לסתות אע״ג דמה שיש לו לסתות אין מוציא אותו מתורת קריא וקיפוף א״כ הכא נמי פשיטא וי״ל דרב יהודה אמר שמואל דהכא ס״ל תבדק לר׳ מאיר. והקשה ר״מ דהא רב יהודה אמר שמואל אמר לעיל דטעמא דר״מ משום יצירה

מסורת הש״ס

[א] [נכורות מט:], [ב] [נכורות ח.], [ג] [נ״ל לרבנן], [ד] [נכס״י ליתא וכן נ״ל], [ה] [נכס״ר], [ו] [נע״ מופפות לקמן כה: ד״ה המפלת], [ז] (מו״ק כ.), [ח] [ומי. רש״ס], [ט] [לקמן כה:], [י] [נ״ל אחר ד״ה מוזג], [כ] [לא נמצא שם],

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטֻמְּאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה דיילא שמם. נ״ב ונסוף פ׳ תניא איתא לאלמא דיילא שמם דרב יהודה הוה וע״ש:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ תניא אבא שאול אומר ואיתימא ר׳ יוחנן. נ״ב עיין כתובות ח ע״א תוס׳ ד״ה רב וכו׳ דאיכא ר׳ יוחנן שהוא תנא:

מוסף רש״י

הואיל וגלגל עינו. שחור שבעין (לעיל כג. עי״ש). **בגלגל עינו של מת.** כל נור של מוצא העין קרוי גלגל ומפני שהוא עגול כגלגל (שם).

תוס׳ הרא״ש (המשך)

וא״כ לר׳ מאיר בכל העופות מיחשב ליה לידה ותירץ דלרב יהודה אמר שמואל פליג ר׳ אליעזר בר צדוק אתנא דמתניתין דסבר דטעמא דר״מ משום יצירה ולא שנא קריא וקיפוף ול״ש שאר עופות ולר׳ אליעזר בר צדוק דאמר תיבדק לר״מ סבר דטעמא דר״מ משום דעיניהם הולכות לפניהם ודוקא קריא וקיפוף: **עצמותיו** סבראין כמו זולל וסובא ותשוש. ותימה והלא ראוי לעשות כן כדאמרינן והשתיה כדת אין אונס כדתה של תורה אכילה מרובה משתיה כדאשכחן גבי נסכים. וי״ל דהכא מיירי באכילה מרובה משתיה יותר מדאי וממה שראוי לו וכן מזוג היינו יותר מדאי והא דאמרינן בגיטין אכול שליש ושתה שליש

פרשתבינא. סס״ה סס מיס וכן בערוך[ח] ומינו כן דאס כן ה״ל למימר מפומבדיתא אלא פרשב״ס לשון פרנסות וממשלה: **מלא** בשר מהו. ממתני׳ דקתני מלא דם ומלא מיס ליכא למפשט דדילמא הא מלא בשר חוששת אבל ודאי ולד לא הוי ח״ג הא דלא חשיב משום דבפלוגתא לא מייתי: **שמא** בר׳ יהושע. אע״ג דבעי למימר בסמוך מחלוקת בצלול אבל בעכור דברי הכל ולד רבי נמי מסופק היה בהא דהא קאמר שמא:

(לעיל) **כסומכום.** ות״ת ואס שפיר מלא דם הוי כחתיכה שבתוכה דם שפיר מלא בשר נמי להוי כחתיכה של בשר דאמר בפירקין דאינה טמאה לידה כשאין בה עצם ויש לומר דשפיר דמיא לולד טפי מחתיכה וטמא אפילו אין בה עצם אע״ג דבמלא דם שייכם סויס: **מחלוקת** בצלול. פ״ה מלא מיס וכן משמע וקשה וכי עדיף ממלאה דם דאמר לעיל דטמאה נדה ולא לידה אפי׳ לרבי יהושע לכך נראה לפרש דצלול ועכור היינו בשר עכור ובשר צלול: **שאין** הקב״ה עושה עור כו׳. דכתנות עור בעור אדם מיירי כדמתרגמינן על משך בשריהון: **סימן** ולד בבהמה דקה טינוף. האי טינוף הוא ולד עצמו ולא דמי לטינוף דלקמן דרוב בהמות מטונפות דהתם טינוף של אחר ילירת הולד: **גבי** בהמה לחומרא. ואע״ג דקולא הוא שמוציאין ממון מרשות ישראל היינו משום דאי לא יהיב לכהן אתי למשרי בגזיה ועבודה: **אינה** חוששת. וקסבר רב דבעכור מחלוקת [ר״מ] ורבנן:

תחלת ברייתו מראשו. תימה דבפ׳ במרא דסוטה (דף מה:) קסבר אבא שאול תחלת ברייתו מטיבורו ומשלא שרשיו אילך ואילך ונראה לר״ת דגרס [ט] ברשון וכן פר״ח ובתוספתא פירש כעין חגב דסלעם מתרגמינן רשון וכן משמע דמיירי בשיעור האבריס[י]:

עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוכבני. בריש עור ובשר והדר עצמות וגידים ובתחיית המתים דיחזקאל (סימן לז) איפכא גידין והדר בשר ומפרש במדרש[כ] למה הדבר דומה לאדם שפושט וחוזר ולובש [ל] מה שפושט ראשון לובש אחרון אבל בתחלת בריית הולד עור ובשר תחלה ואח״כ עצמות וגידין:

לידע

[ח] [גי׳ הערוך פשתיכא וכ״א בע״י ושם איתא ג״כ עד תרליה קודם עד פלגיה], [ט] [עי׳ תוס׳ ע״ז נ. סוף ד״ה אי דילמא ושם סח. בתוס׳ ד״ה מיקון], [י] בכורות יט:, [כ] [תוספתא פ״ד ה״ד], [ל] [ל״ל כרשום פי׳ חגב. כך גי׳ הילקוטן], [מ] [בע״י הגי׳ נקבה נכרת כשעורה סדוקה לתרכה], [נ] רש״ל, [ס] [ערך פשתיכתא], [ע] [ל״ל כרשון וכן איתא בערוך ערך רשון], [פ] [עי׳ תוס׳ יומא פח. ד״ה אבא שאול], [צ] [גרס פרשת מזרע], [ק] [ל״ל מה שפושט אחרון לוכש ראשון אבל כי. רש״ל וכן הוא ברש״י דיחזקאל ועי׳ ר״מ ורש״ל שנורסין גירסא שלפנינו והכל אחד,

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם: בראשית ג כא
2. הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְּבִנָּה תַּקְפִּיאֵנִי: איוב י י

מוסף רש"י

באשה שפיר. עור שיש בו צורת הולד (בכורות יט:).

עין משפט נר מצוה

מ א מיי׳ פ״א מהלכות איסורי ביאה הלכה ד:
מא ב מיי׳ פ״ד מהלכות כטוריס הלכה י סמג עשין ריא טוש״ע י״ד סימן שטו סעיף ז:
מב ג מיי׳ פי״ב מהלכות כטוריס הלכה יד ופ״י מהלכות איסורי ביאה הלכה ב והלכה יד סמג עשין קמד טוש״ע י״ד סימן שה סעיף כג:
מג ד ה ו ז מיי׳ פ״י מהלכות איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיח:

תוס' הרא"ש

לכשתכעוס תעמוד במילואך לאו דוקא שיהו אכילה ושתיה שוין אלא בין אכילה ושתיה יהיו שני שלישים: **פרשתיבנא** דפום בדיתא. פרש״י שכך שמו וקשה דה״ל למימר מפום בדיתא אלא לשון ממשלה ופרנסות היא: **שפיר** מלא בשר מהו. ממתניתין דקתני מלא דם ומלא מים ליכא למיפשט דמשמע הא מלא בשר טמאה לידה משום דאיכא למימר הא מלא בשר חוששת אבל ודאי לא או א״נ אפילו חוששת אינה והאי דלא חשיב ליה משום דבפלוגתא לא קא מיירי: **הא** נמי שמא ר׳ יהושע אמרה. אע״ג דאיכא מ״ד בסמוך מחלוקת בצלול ומיבעיא ליה אי בעכור ד״ה ולד גם ר׳ מסופק בדבר דהא שמא קאמר. ותימה אי כר׳ יהושע אפילו מלא דם נמי תהא טמאה לידה. כלומר דהא בצלול קאמר דהוי ולד ומלא דם לא גרע מצלול ואי הוה מפרשי׳ דעכור וצלול דהיינו ממראה בשר הוה ניחא אבל רש״י פי׳ צלול כמו מים צלולין: **שאין** הקב״ה עושה עור לאדם כו׳. דכתנות עור מתרגמינן על משך בשריהון ובעור אדם איירי קרא ש״מ דעיקר יצירת אדם בעור קאי מדתלי כתנות בעור האדם: **סימן** לולד בבהמה דקה טינוף. האי טינוף הוי מיחדי הולד עצמו ולאו כי האי טינוף דאמרינן לקמן רוב היולדות מטנפות דהתם בטינוף שקודם הולד קאמר: **גבי** בהמה דאיסורא הוא כו׳. ואף לכהן צריך ליתנו ולא אמרינן ספק ממונא לקולא משום דאי לא יהיב ליה אתי למשרייה בגזה ועבודה: **תחלת** ברייתו מראשו. ר״ח גרס ברשון וכן ר״ת והכי נמי איתא בתוספתא כלומר כעין חגב דסלעם מתרגמינן רשונא ולפי הספר דגרסינן מראשו קשה דהא שמעינן לאבא שאול גופיה בפ׳ בתרא דסוטה שהולד נולד מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך: **עור** ובשר תלבישני כו׳. גבי תחיית המתים דיחזקאל כתיב ברישא גידין והדר בשר והדר עור ומפרש במדרש מלבוש שלובש ראשון פושט אחרון:

[א] פרשתבינא דפומבדיתא קאי ליה לאדא דיילא עד פלגיה וכולי עלמא קאי לפרשתבינא דפומבדיתא עד חרציה שאלו לפני רבי המפלת שפיר מלא בשר מהו אמר להם לא שמעתי אמר לפניו ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי כך אמר אבא מלא דם טמאה נדה מלא בשר טמאה לידה א״ל אילמלי דבר חדש אמרת לנו משום אביך שמענוך עכשיו מדהא קמייתא כיחידאה קאמר כסומכום שאמר משום ר״מ הא נמי שמא כרבי יהושע אמרה ואין הלכה כר׳ יהושע דתניא המפלת שפיר שאינו מרוקם ר׳ יהושע אומר ולד וחכ״א [א]אינו ולד אמר ר״ש בן לקיש משום ר׳ אושעיא מחלוקת בעכור אבל בצלול דברי הכל אינו ולד ור׳ יהושע בן לוי אמר בצלול מחלוקת איבעיא להו בצלול מחלוקת אבל בעכור דברי הכל ולד או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת תיקו מיתיבי את זו דרש ר׳ יהושע בן חנניא [1]ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם מלמד שאין הקב״ה עושה עור לאדם אלא א״כ נוצר אלמא בעור תליא מילתא לא שנא עכור ול״ש צלול אי אמרת בשלמא בצלול מחלוקת היינו דאיצטריך קרא אלא אי אמרת בעכור מחלוקת למה לי קרא סברא בעלמא הוא אלא שמע מינה בצלול מחלוקת [ב]שמע מינה וכן אמר ר״נ אמר רבה בר אבוה מחלוקת בעכור אבל בצלול דברי הכל אינו ולד איתיביה רבא לר״נ [ג]אלא אמרו [2]סימן ולד בבהמה דקה טינוף בגסה שליא [3]באשה שפיר ושליא ואילו שפיר בבהמה לא פטר אי אמרת בשלמא בצלול מחלוקת משום הכי אשה דרבי בה קרא פטר בה שפיר בבהמה דלא רבי קרא לא פטר בה שפיר אלא אי אמרת בעכור מחלוקת מכדי סברא הוא מאי שנא אשה ומאי שנא בהמה מי סברת רבי יהושע מפשט פשיט ליה רבי יהושע ספוקי מספקא ליה ואזיל הכא לחומרא והכא לחומרא גבי אשה דממונא הוא ספק ממונא לקולא גבי בהמה דאיסורא הוא דאיכא לגבי גיזה ועבודה ספק איסורא לחומרא ה״נ גבי אשה ספק טומאה לחומרא ומי מספקא ליה והא קרא קאמר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא א״ל רב חנינא בר שלמיא לרב הא רבי הא ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי והא רבי אושעיא והא רבי יהושע בן לוי מר כמאן ס״ל א״ל אני אומר אחד זה ואחד זה אינה חוששת ושמואל אמר אחד זה ואחד זה חוששת ואזדא שמואל לטעמיה דכי אתא רב דימי אמר מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא לבר מההוא שפירא דאתא לקמיה דשמואל דמנח עליה חוט השערה מהאי גיסא וחזיא מהאי גיסא אמר אם איתא דולד הואי לא הוה זיג כולי האי: ואם היה מרוקם וכו׳: תנו רבנן [ד]איזהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר [ה]תחלת ברייתו [ו]מראשו ושתי עיניו כשתי טיפין של זבוב תני רבי חייא [ז]מרוחקין זה מזה שני חוטמין כשתי טיפים של זבוב תני רבי חייא [ח]ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כעדשה ואם היתה נקבה [ט]נדונה כשעורה לארכה וחתוך ידים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה [2]הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוכבני חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי [י]ואין בודקין אותו במים שהמים עזין

טורדין

[ב] [ל״ל בעכור מחלוקת אלא בצלול מחלוקת], [ג] [ל״ל אלא אמרו בצלול מחלוקת], [ד] [ל״ל איזהו שפיר מרוקם], [ה] [ל״ל תחלת בריתו], [ו] [ל״ל מראשו], [ז] [ל״ל מרוחקין], [ח] [ל״ל ומקורבין], [ט] [ל״ל נדונה], [י] [ל״ל ואין בודקין אותו].

לידע אם זכר הוא. הא דאמר גויתו בכעדשה לא שמקומו בולט אלא שמקומו ניכר בכעדשה: [כ] **המפלת** סנדל או **שליא תשב לזכר ולנקבה.** וא"ת בשליא ליתני נמי ולנדה דאימא הרחיקה לידתה וכבר כלו ימי טוהר כדאיתא לקמן בפירקין (דף כח.) גבי המפלת יד חתוכה אע"ג דאמר בסמוך אין תולין הסליא בולד יותר מג' ימים להחמיר חוששין יותר מג' ימים וי"ל דלא דמו דבהמפלת יד חתוכה איכא למימר דהרגש לו רוב הגוף כבר ילדה מקודם וכלו ימי טוהר אבל שליא אימא הולד בתוכה או שלם או נימוק ועוד י"ל דאי הוה תני ונלדה ה"א מביאה קרבן ואינו נאכל לספק לידה היא קמ"ל מביאה קרבן ונאכל והכי נמי קאמר לקמן:

קא משמע לן **אימא שניהם הזריעו בבת אחת.** לר"ת שפירש דאין [כ] מתעברת וחוזרת ומתעברת ואפילו נפל אחי שפיר וא"ל שהזריעו בבת אחת אבל לפרש"י שפירש [מ] גבי ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל שולד אחרון ממעך לורה הראשונה והא דאין אשה חוזרת ומתעברת [נ]היינו בן קיימא [ס] (דאין) נפל חוזרת ומתעברת לא הוה ל"ל הכא אימא שניהם הזריעו בבת אחת והא"ל בביאה ראשונה הזריעה היא תחלה ובביאה שניה הזריע הוא תחלה ומיהו י"ל דבעינן זה בב' ביאות אין חדוש למתני תשב לזכר ולנקבה דפשיטא דפעמים הוא מזריע תחלה ופעמים היא ולא אמר מדהאי זכר האי נמי זכר אבל בביאה אחת סד"א מדהאי זכר האי נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת ומיהו קשה מנלן דלא אמרינן בביאה אחת מדהאי זכר האי נמי זכר אימא לעולם אמרי' ומתני' בב' ביאות ואשמועינן מתני' דסנדל הוי ולד אף בלא לורת פנים ולאפוקי מעדותו של רבי נחוניא ואע"ג דכבר אשמעינן בבכורות ובכריתות דמייתי בסמוך דסנדל הוא ולד מ"מ איצטריך נמי לאשמועינן דהוי ולד לענין לידה וי"ל דהיינו דקמשני בלשון שני ומיהו תימה גם לפר"ת דלקמן (דף כח.) גבי זכר וטומטוס משני נמי שהזריעו שניהם בבת אחת ותרתי למה לי ואי אתא לאשמועינן דהוי ולד והא כבר תנא בהדיא בריש טומטוס או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה: סנדל

וטורדין אותו אלא בודקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין רואין אלא בחמה כיצד בודקין אותו כיצד בודקין אותו כדאמרינן אלא במה בודקין אותו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא אבא שאול בר נש ואמרי לה אבא שאול בר רמש אומר [א]מביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום אם מסכסך בידוע שזכר הוא ואם לאו בידוע שנקבה היא א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [ב]ל"ש אלא מלמטה למעלה אבל מן הצדדין אימא כותלי בית הרחם נינהו א"ר אדא בר אהבה [ג]תנא אם היתה נקבה נדונה כשעורה סדוקה מתקיף לה ר"נ ודילמא חוט של ביצים נינהו אמר אביי השתא ביצים גופייהו לא ידיעי חוט של ביצים ידיע א"ר עמרם תנא ב' ירכותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל ערב ושני זרועותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל שתי א"ל שמואל לרב יהודה [ד]שיננא [ה]לא תעביד עובדא עד שישעיר ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל אחת זו ואחת זו חוששת אמר רב אמי בר שמואל לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל לחוש חוששת ימי טהרה [ו]לא יהבינן לה עד שישעיר למימרא דמספקא ליה לשמואל והא ההוא שפירא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר הא בר ארבעין וחד יומא וחשיב מיומא [ז]דאזלא לטבילה עד ההוא יומא ולא הוה אלא ארבעין יומין ואמר להו האי בנדה בעל כפתיה ואודי [ח]שאני שמואל דרב גוברייה: המפלת סנדל וכו': ת"ר [ט]סנדל דומה לדג של ים מתחלתו ולד הוא אלא שנרצף רשב"ג אומר [י]סנדל דומה ללשון של שור הגדול משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה סנדל צריך צורת פנים א"ר אדא א"ר יוסף א"ר יצחק סנדל צריך צורת פנים ואפי' מאחוריו משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר פניו לאחוריו בימי רבי ינאי בקשו לטהר את הסנדל שאין לו צורת פנים אמר להם ר' ינאי [יא]טיהרתם את הוולדות והתניא משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים אמר רב ביבי בר אביי אמר רבי יוחנן מעדותו של רבי נחוניא נשנית משנה זו אמר רבי זעירא זכה בה רב ביבי בשמעתיה דאנא והוא הוינא יתבינן קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שמעתא וקדם איהו ואמר וזכה בה [יב]למה הזכירו סנדל [יג]והלא אין סנדל שאין עמו ולד אי דאתילדא נקבה בהדיה ה"נ הכא במאי עסקינן [יד]דאתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל [טו]ואמר רב יצחק בר אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה מדהא זכר הא נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת האי זכר והאי נקבה דבר אחר שאם תלד נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון סנדל דתנן גבי

מסורת הש"ס

מד א ב ג ד ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיח:

מה ו ז ח ט מיי' שם הלכה יב:

תוס' הרא"ש

סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה. ותימה מפלת הרחיקה לידתה וי"ל דבשליא לא שייך למימר הרחיקה לידתה דאין מיחוי הולד יוצא בלא השליא ואפילו את"ל דחיישינן י"ל דלהכי לא תנא לנדה דלא תימא מביאה קרבן ואינו נאכל דכה"ג משני לקמן בפירקין: **אמר** להם שהורתם את הולדות. אפילו בלא צורה נמי הוי ולד אע"ג דבפניו טוחות קאמר ר' יוחנן לעיל דלא הוי ולד שאני סנדל (שרכמו) [שדחקו] חבירו דמעיקרא הוה ליה צורת פנים: **קמ"ל** שניהן הזריעו בבת אחת. מכאן משמע דאפילו בנפלים אין אשה מתעברת חוזרת ומתעברת והא דאמרינן ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל לאו משום דחיישינן שמא תתעבר פעם אחרת אלא חיישינן שמא מעוברת היא תאומים ואם היתה משמשת כדרכה נכנס הזרע בין הולדות ודוחקן ונעשה האחד סנדל וכדפרישית לקמן פרק יוצא דופן: **סנדל** דתנן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ד"ל אפי' וד"ה שאם הד"ל: (ב) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' דאין אשה מתעברת וחוזרת וכו' ספיר שצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה שאם תפיל שניים וכו' ועכשיו מה שהיא רואה ביום ס"ל. ממחק ס"ל וע"ב ס"ה: ב) תוס' ד"ה קמ"ל וכו'. היינו בן קיימא דאין נפל אין חוזרת ומתעברת וכו' כע"ל:

מסורת הש"ס

ו) [בכרכות לו. וש"נ], ז) [עי' תוס' סוטה כו. ד"ה אלינאן], ח) [לקמן סד:], ט) [תוספתא פ"ד ה"ג], י) [תוספתא פ"ד ע"ש], יא) [לקמן כח. ע"ש לא. ע"ש בכרכות ס. ע"ש], יב) גי' רש"ל], יג) [פ"ד ה"ג], יד) [פ'. רש"ש], טו) [פ'. בס"ל: פ"ש, ט) [שייך לעיל במשנה כד:], ט) [ביומות ק: וע' ביומות יב: ותוס' שם ד"ה שמא], מ) [דף מה.], נ) ל"ל דאי,

הגהות הב"ח

(ג) [נשון של שור הגדול. דהיינו פניו טוחות. ואע"ג דאוקמינן לעיל [כד.] פניו טוחות אין אמו טמאה גבי סנדל ואלא אמו טמאה לידה (סנדל) דולד שעמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שנימוק ע"י חברו שדחקו]: **לריך לורת פניס אפי' מאחוריו.** כלומר אפי' אינו אלא מאחוריו הוי ולד: **שסטר.** הכהו על לחיו: **משנה זו.** דקתני לריך לורת פניס מעדותו של רבי נחוניא נשנית הוא העיד עליה בבית המדרש ויחידאה היא: **וכה בה רב ביבי בשמעתיה.** מזלו גרם לומר שמועה זו וקדמני שגם אני שמעתיה מר' יוחנן דמעדותו של רבי נחוניא נשנית ולא זכיתי לאומרה: **והלא אין סנדל שאין עמו ולד.** ובלא סנדל נמי הוא טמאה לידה: **אי דאתיליד נקבה בהדיה ה"נ.** דלא היה לריך להזכירו דיש לה ימי טומאה וטהרה דנקבה שאפילו הוא זכר גמור כי איכא נקבה בהדיה יושבת לנקבה ימי טומאה וטהרה ושל זכר מובלעים בתוכן: **דאתיליד זכר בהדיה.** ומספקי' לסנדל בנקבה ויושבת שבועיים לטומאה אבל טהרה דנקבה לא יהבינן לה דדילמא זכר הוא: **האי נמי זכר.** ולא תשב אלא לזכר קמ"ל כו': **ד"א.** אפי' ילדה עמו נקבה לריך להזכיר ספק סנדל(מ): **שאם תפיל שניס אחד לפני שקיעת החמה ואחד לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון** וה"ג לה בתוספתא(נ). וה"פ שאם תפיל שניהם נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעה מונה לאחר שיכלו ימי טוהר לראשון תחלת נדה וכן לאחרון כגון אם תראה ביום שמונים ואחד לראשון הוא תחלת נדה דדילמא סנדל שנולד לאחר שקיעה זכר הוא וכלו ימי טוהר שלו לסוף מ' ולא משכי בתר פ"א(ס) דנקבה וכשתחזור ותראה בת' לראייתה ותרלה להיות קופרת יום כנגד יום אמרינן דלמא סנדל נקבה הוה ומשוך ימי טוהר שלו עד פ"א לראשון ומה שראתה ביום פ"א לראשון דס טוהר הוא א] ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א(ע) תחלת נדה הוא והיינו תחלת נדה לאחרון ובהכי הוא מקולקלת דלא ידעינן בהך ראיה בתרייתא אי נדה היא אי שומרת יום כנגד יום. לישנא אחרינא גרסי' שאם תלד נקבה לפני שקיעה וסנדל לאחר שקיעה מונה תחלת לידה מן האחרון וסוף לידה מן הראשון. וה"פ אפילו היכא דאיתילד נקבה בהדיה הולרך סנדל שאם תלד נקבה לפני שקיעה והסנדל שהוא ספק זכר לאחר שקיעה מונה תחלת לידה דהיינו ימי טומאה מן האחרון דדילמא סנדל נמי נקבה היא ומניין מייתי י"ד שהוא ט"ו לראשון וסוף לידה דהיינו ימי טוהר מניין מן הראשון להחמיר שאם תראה ביום פ"א דהיינו פ' לאחרון מטמינן לה משום נדה דאמרי' סנדל זכר הוה והרי ארבעים יום ששלמו ימי טוהר שלו ודנקבה קמייתא נמי השתא כלו להו והיינו לורך דאי לאו סנדל הוי מניה נמי ימי טומאה לראשון ולא מטמאה אלא י"ד והשתא יתבה ט"ו ואי הוה פשיטא לן שהסנדל נקבה היא לא הוא תחלת נדה עד פ"ב לראשון דבתר ולד אחרון אזלינן:

גבי בכורות. דקתני (בכורות דף מו.) המפלת סנדל הבא אחריו בכור לנחלה ואין בכור לכהן: **למאי הלכתא.** קס"ד לבא אחריו לסוף שנה או לסוף שנתיים קמיירי וכ"ל סנדל והלא בלא סנדל פטר ולד דבהדיה את הבא אחריו. ומשני לבא אחריו כלומר לכך הוזכר סנדל אם יצא ולד שעמו אחריו הוי בכור לנחלה ואין בכור לכהן: **גבי כריתות.** בפ"ק (כריתות ז:) לענין חיוב קרבן: **למאי הלכתא.** תיפוק ליה דמשום ולד שעמו תביא קרבן: ולד יוצא דרך דופן ע"י סם לא מיחייבה קרבן דכתיב גבי קרבן (ויקרא יב) אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שמזרעת[ה]: **ור' שמעון הו'.** לקמן בפ' יוצא דופן (דף מ.): **כשהן יוצאין.** סנדל וולד שעמו: **כרוכין.** דבוקין זה בזה ולא דבוקין ממש ומדיולאין יחד אי אפשר שתתגייר בינתיים: **שמע מינה.** מדהוזכר סנדל גבי כריתות משום גירות וכגון שיצא ולד תחלה ואחר כן סנדל וגבי בכורות כגון שיצא סנדל תחלה כדאוקמינן לעיל דפוטר ולד מחמת סלעים ותניא דבבת אחת יוצאין שמע מינה אין שוכבין זה אצל זה דא"כ לא משכחת לה שיצא זה קודם זה אלא האי כרוכין דקתני הכי הוא מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה דראש שולד תחוב כנגד טיבורו של סנדל: **ומשלחיף ליה כלפי רישיה.** כלומר דחפו ולד בראשו לסנדל כלפי חוץ: **גבי בכורות.** דבעינן שיצא הסנדל תחילה כגון שיצאו דרך ראשיהם כו': **מלומלמין.** שוכבין זה אצל זה: **ואיפוך שמעתא.** מימרא דרב פפא דאמר בבכורות שיצאו דרך ראשיהן: **סריך.** אוחז ידיו למעלה ואינו ממהר ללאת וסנדל מחליק ויוצא קודם: **סריך.** מחליק: **הויא לידה.** דקיימא לן בהאי פירקא (דף כח.) יצא ראשו הרי הוא כילוד אבל סנדל עד דנפיק רובא דאין ראש נפל חשוב דהכי אמרינן בבכורות (דף מו:) אין הראש פוטר בנפלים ואדנפיק סנדל נתגיירה וטבלה: **מתני' הבית טמא.** משום אהל המת דולד הוה בה ומת: **נימוק הולד.** ונעשה בס ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב: **גמ' וסופה.** כשהיא הולכת ורוחמת הויא רחב כתורמוס. ליסגא אחרינא גרסינן בתוספתא[ו] ורחשה דומה כתורמוס: **שיאחזנו בידו.** אחיזה[ז] אית בה טפח שהטפח ארבע אצבעות בגודל: **שדרו של גוב לריך שיהא יוצא מן ההדס טפח.** לבד אורך העלין. שדרה קרי כל זמן שהעלין הולכין ומתחברין ומוסיפין ואחר שכלתה השדרה גבוהין אורך העלין למעלה: **חדא היא.** דליכא שמעתתא אלא האי דשדרה דאמר ר' יוחנן: **אמר אביי.** לא תימא תני ר' חייא אחוב טפח דמשמע מתני' היא אלא אימא אמר רבי חייא ומנפשיה קאמרה ורבי חייא תנא ואמורא הוא והיכא דאמר מנפשיה בלשון מימרא הוא שמעתא: **טפח על טפח על רוס טפח.** אהל קטן שהוא טפח אורך וטפח רוחב ורוס אהלו טפח: **מביא הטומאה.** אם כזית מן המת בלד זה וכלי בלד זה הוה טמא כלי מחמת אהל המת: **וחולן כפני הטומאה.** אם טומאה תחתיו וכלי על גביו הכלי טהור. ולהכי נקט על רוס טפח דאי הוה חלל רומו פחות מטפח הויא טומאה רלוקה וכגגדו למעלה עד לרקיע טמא כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין קטו.) ולענין אתויי טומאה נמי לא מייתי דלאו אהל הוא: **תנור.** מקום שפיתת שתי קדרות. כירה[ט] מקום שפיתת קדרה אחת: **חבור.** וכתנור דמי מפני שצריכה לתנור להיות לו יד שאם נטמא התנור פת שעליה טמא שהתנור אע"פ שאינו מקבל טומאה מגבו מטמא הוא את אחריס מגבו כדאמר בתורת כהנים [שמיני פרשה ז] הלכך ידו אע"ג דלית ליה אויר מטמא אבל יותר מטפח עומדת ליטמא שהיא גדולה יותר מדאי ולא הויא יד: תנורי

סנדל. דלית ליה חיותא עד שיצא רובו אבל ראשו לא אע"ג דשמואל דאמר אין הראש פוטר בנפלים איתותב בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) נפל דאית ליה צורת פנים עדיף מסנדל והא דקאמר ולד דאית ליה חיותא מדנפיק רישיה לאו דוקא דאית ביה חיותא דהא אפי' לית ביה חיותא כיון דאיתותב שמואל ועוד דמשמע בירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים אלא כלומר שראוי לחיות דהיינו שנגמר בצורת פנים ור"ח גריס ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רובי' סנדל דאית ביה חיותא מדנפיק כוליה פי' רובי' רוב הראש כולה אבל כל הגוף פשיטא דלא צריך דרובו ככולו: **שדרה טפח.** ול"ת תקשי הך ברייתא לרב יהודה אמר שמואל דאמר[י] צריך שיצא לולב מן ההדס טפח ולא מצריך שדרה ופליג על ר' פרנך וי"ל דלא מתניא בי ר' חייא ובי ר' אושעיא אי נמי בברייתא לא תני שדרה אלא שהש"ס קבע בברייתא שדרה משום דקיס לן הכי ואם תאמר דטפח זה קטן דמפרש התם אמה בת ה' טפחים עשה אותה בת ו' לא מהס ג' להדס ואחד לגובה ויש לומר דמכל מקום כיון דאיכא שם טפח עליה חשיב ליה הכא עם שאר טפחים אי נמי טפח לגובה לא קאי אטפחים קטנים ולא קאי קטנים כ"א אטפחים של הדס: **ותו ליכא.** ואם תאמר והא איתא בהמוכר את הספינה (ב"מ דף פט.) קנה של מאזנים טפח ובהעור והרוטב (חולין דף קכג.) בכדי אחיזה טפח גם בטרפות יש לשיעורו טפח ולפי המסקנא דלא אייתי בדרבנן אלא בדכתיב ולא מפורש שיעורייהו אתי שפיר: **מן התנור טפח.** היינו להוציא הטומאה שאם נטמא התנור מתוכו נטמא היד דאשיב כגוף התנור דאף על גב דאין התנור מקבל טומאה מגבו אם נטמא תוכו גבו נמי טמא כדאמר פ' אלו דברים (ברכות דף נב:) דנטמא תוכו כולן טמאין ובא"כ נמי אמר מרובה מדת לטמא ממדת ליטמא שמטמא אחרים מגבו ואינו מיטמא מגבו ויד דין גב יש לה ואם נגע השרץ ליד לא נטמא התנור כדאמרינן בתוספתא (נ"ק דכלים פ"ו) אין טומאה לכלי חרס אלא מתוכו והיסטו בלבד ולא קתני על ידו ובהעור והרוטב (חולין דף קיח.) דבעי למימר יד להכניס יעמיד התוספתא בתנור שאין לו יד: אבל

[ה] גבי בכורות למאי הלכתא לבא אחריו [א]בכור לנחלה [ב]ואין בכור לכהן סנדל דתנן גבי כריתות למאי הלכתא שאם תלד ולד דרך דופן וסנדל דרך רחם [ג]דמייתא קרבן אסנדל ולרבי שמעון דאמר [ד]יוצא דרך דופן ולד מעליא הוא מאי איכא למימר אמר רבי ירמיה שאם תלד ולד בהיותה עובדת כוכבים וסנדל לאחר שנתגיירה דמייתא קרבן אסנדל אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ומי איתנהו להני שינויי והא תניא כשהן יוצאין אין יוצאין אלא כרוכין אמר רב פפא שמע מינה מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה ומשלחיף ליה כלפי רישיה גבי בכורות כגון שיצאו דרך ראשיהם דסנדל קדים ונפיק גבי כריתות שיצאו דרך מרגלותיהם דולד קדים ונפיק רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא אמר אפילו תימא מצומצמין ואיפוך שמעתתא גבי בכורות שיצאו דרך מרגלותיהם ולד דאית ביה חיותא סריך ולא נפיק סנדל דלית ביה חיותא שריק ונפיק גבי כריתות שיצאו דרך ראשיהן ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישיה הויא לידה סנדל עד דנפיק רוביה: **מתני'** [ו]ישליא בבית הבית טמא [ז]לא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד רבי שמעון אומר נימוק הולד עד שלא יצא: **גמ'** תנו רבנן [ח]ישליא תחלתה דומה לחוט של ערב וסופה דומה כתורמוס וחלולה כחצוצרת ואין שליא פחותה מטפח רבי שמעון בן גמליאל אומר [ט]שליא דומה לקורקבן של תרנגולין שהדקין יוצאין ממנה תניא רבי [י]אושעיא זעירא דמן חבריא חמשה שיעורין טפח ואלו הן שליא שופר שדרה דופן סוכה והאזוב שליא הא דאמרן שופר דתניא [יא]כמה יהא שיעור שופר [יב]פירש רבי שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח שדרה מה היא [יג]דא"ר פרנך אמר רבי יוחנן [יד]שדרו של לולב צריך שיהא יוצא מן ההדס טפח דופן סוכה [טו]דתניא [טז]דתני כהלכתן שלישית אפילו טפח אזוב דתני רבי חייא [יז]אזוב טפח אמר רבי חנינא בר פפא דריש שילא איש כפר תמרתא תלת מתניתא ותרתי שמעתתא שיעורא טפח תרתי חדא היא אמר אביי אימא אמר רבי חייא אזוב טפח ותו ליכא והאיכא [יח]לטפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה טפח קאמרינן טפח על טפח לא קאמרינן והא איכא [יט]מאבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות חבור כי קאמרינן היכא דבציר מטפח לא חזי אבל הכא כ"ש דבציר מטפח יד תנור הוא והאיכא תנורי

מסורת הש"ם

[א] [בכורות מו.], [ב] [לקמן מ.], [ג] [לעיל יח. בכורות כב.], [ד] [מוספתא פ"ד ה"ג], [ה] [עי' פרש"י ותוס' מולין יב: ד"ה דמן חבריא ועי"ע פרש"י בחולין לא. ד"ה זעירא], [ו] ר"ה מז: ע"ב, [ז] מוכה לב:, [ח] מוכה ו: [סנהדרין ד.], [ט] אהלות פ"ג מ"ז [מוכה י.], [י] כלים פ"ה מ"ב, [כ] [לקמן מ.], [ל] [פ"ד ה"ג], [מ] [עי' תוס' ע"ב סוף ד"ה בפלוגתא], [נ] [מוכה לב:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שיאחזנו בידו אחיזה אין בה:

מוסף רש"י

בכור לנחלה. ליטול פי שנים, ואין בכור לכהן. לתת פדיונו לכהן ה' סלעים (בבכורות מו.). **יוצא דרך דופן.** ע"י סם נפתחו מעיה והוציאו את העובר לאוץ ונתרפאת (לקמן מ.). **שליא בבית.** שהפילה אשה שליא ואין ולד ניכר בה (בבכורות כב.). **הבית טמא.** אף אם אין ולד נראה הבית טמא משום אהל המת (לעיל יח.) דלקתני טעמא דאין שליא בלא ולד, אלא שנימוק, ואע"ג הבית טמא דשמא לא נימק עד שיצא וקודם שנטל טמא את הבית (בבכורות כב. וש"מ). **זעירא דמן חבריא.** לעיל הישיבה, ולי נראה לפושטיא זעירא היה נקרא דמן חבריא שמבני הישיבה (חולין לא. ועי"ש יב.). **שדרו של לולב.** נבד מעלין, שהעלים תרוכים למעלה לאחר שנתלה שדרה הזדרה שאין עוד עלין לבוקין ועולין בו (סוכה לב:). **שיהא יוצא מן ההדס.** כשם שהוא גבוה במינו מכולן (שם). **שתים.** בפעמ של סוכה (סנהדרין ד.) מזמרת ולפונית כמין גאם, לו דרומית מערבית (סוכה ו:) **כהלכתן.** שלמות (סנהדרין שם) באורך כל הסוכה וברחבה, אחד לגרכה ואחד לרחבה (סוכה ד:) כשיעור משך סוכה (שם ו:). **שלישית אפילו טפח.** ברוש ר' עמפים (סנהדרין שם) הכי אגמריה דחמנא למשה מסיני, דכשלישית סגי ליה בטפח (סוכה ד:). **טפח על טפח** מאגמריה דחמנא למשה מסיני, כלי על גבה כנגד הטומאה אפילו עד לרקיע טמא, דטומאה דלוקה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה (שם י.).

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ב מהלכות מתנות הל' י סמג עשין לז טוש"ע מ"מ סי' רעז סעיף ו:

מז ב מיי' פי"ח מהלכות בכורים הל' יד סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שם סעיף כב:

מח ג מיי' פי"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה יב ופי"ח מהל' מחוסרי כפרה הלכה ו:

מט ד מיי' פכ"ב מהל' טומאת מת הל' י:

נ ה מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הל' יד:

נא ו ז מיי' שם הל' יג:

נב ח מיי' פ"ח מהלכות שופר הלכה ה וע"ש סמג עשין מה טוש"ע ת"מ סימן תקפו סעיף ט:

נג ט מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה מ וע"ש סמג עשין מד טוש"ע ת"מ סי' תכו סעיף ת:

נד י מיי' פ"ד מהלכות סוכה הל' ב וע"ש סמג עשין מג טוש"ע ת"מ סי' תכו סעיף ב:

נה כ מיי' פי"ח מהלכות טומאת צרעת הל' ח ופ"ג מהל' פרה אדומה הלכה ב:

נו ל מיי' פי"ג מהלכות טומאת מת הלכה ח:

נז מ מיי' פי"ז מהלכות כלים הלכה ח:

תוס' הרא"ש

גבי בכורות למה לי. קס"ד הא דקתני לבא אחריו היינו בלידה אחרת מדלא קתני הבא עמו: ולר' שמעון דאמר יוצא דופן כו' ולא מצי למימר שאם ילדה ולד קודם שקיעה וסנדל לאחר שקיעה שאין מביאה קרבן עד פ"א לסנדל דלא לענין הכי מיתניא דקתני התם המפלת סנדל מביאה קרבן ונאכל משמע דחיוב הקרבן אתא לאשמועינן דלא תימא שהיא פטורה לגמרי: ולד דאית ביה חיותא סריך. אע"ג דאמרינן בירושלמי אין סנדל אלא שרצמו חי ואינו יוצא עם החי אלא עם המת היינו שמת בשעת יציאה מתוך הדחק שדוחקין זה את זה אבל עם היציאה הוא חי וסריך ולא נפיק עד שיצא מקצת הסנדל: ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק רוביה. הכי גריס רש"י ופי' דסבר כשמואל דאמר אין הראש פוטר בנפלים ולא חשיב כילוד עד דנפיק רוב הוולד. וקשה דהא איתותב שמואל בפ' יש בכור וצ"ל דבסנדל לא חשיב ראש אפילו יש בו צורת פנים דכיון דנרצם לא חשיב כשאר נפל. והא דקאמר ולד דאית ביה חיותא לאו דוקא אלא ראוי לחיות קאמר וי"ס דגרסי ולד מכי נפיק רוביה דרישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק כוליה דהיינו כל הראש. דולד סגיא ברוב ראשו אע"פ שהוא נפל כדקאמר ר' יוסי לקמן משיצא כתקנו לחיים ובנפל איירי ומפרש התם דהיינו רוב ראשו ולת"ק דבעי ראש שלם בנפלים ולמתני' דבכורות דמשמע דולד הבא עמו חי ואינו בכור לכהן אי אפשר ליישב לפי הירושלמי: שדרה. מפרש לקמן בשדרו של לולב. ותימה הך ברייתא תיקשי לרב יהודה אמר שמואל דפליג על ר' פרנך בלולב הגזול ואמר שצריך שיצא לולב מן ההדס טפח ושמא לשון שדרה אינו שני בברייתא. א"נ לא מיתנייא בי רבי חייא ובי ר' אושעיא דאושעיא זעירא קתני לה: **שיאחזנו** בידו ויראה לכאן ולכאן. והיינו שיעור טפח שהוא ד' אצבעות בגודל ונקטינן בהאי לישנא כדי לפרש הטעם: **ותו** ליכא. תימה ואכתי איכא טובא דתנן במס' כלים יד הפרגול טפח. ובפ' המוכר את הספינה גבי קנה מאזנים. וטפח לבית אחיזה גבי המפשיט בהעור והרוטב. ובאלו טריפות קתני מילי טובא דשיעורן טפח גבי טריפות. ובפ' לא יחפור ובכירה טפח. ולפי המסקנא ניחא כולהו דלא מיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו והני אין שמות הטרפות ולא שמות הכלים כתובין: **אבן** היוצא מן התנור טפח. לאו להכניס לו הטומאה מיירי דלא עדיפא ידו מגבו אלא להוציא את הטומאה והכי תניא בתוספתא דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והסיטו ואילו יד לא קא חשיב ואמרינן נמי הא יש צמיד פתיל עליו טהור מי לא עסקינן אפי' יש בו יד ואי הוה יד מכניס טומאה לא הוה מציל בצמיד פתיל כדאמר בשבת פרק ר' עקיבא נמי מי לא עסקינן דיחדנהו לאשתו נדה ומוכח מהכא דכלי חרס אינו מטמא מדרס ואע"ג דבריש סוגיא דהעור והרוטב משמע דסבר תלמודא דיש יד לתנור להכניס ולהוציא ועדיף מגבו במסקנא לא צריך למימר הכי: **וכבירה** ג' אצבעות. פרש"י דכירה הוא מקום שפיתת קדרה אחת. וליתא דבפ' כירה אמרינן שהוא מקום שפיתת שתי קדרות אבל כופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת: